

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه قم
حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شیراز

سطح ۲

موضوع:

جایگاه بازی در تعالیم اسلامی

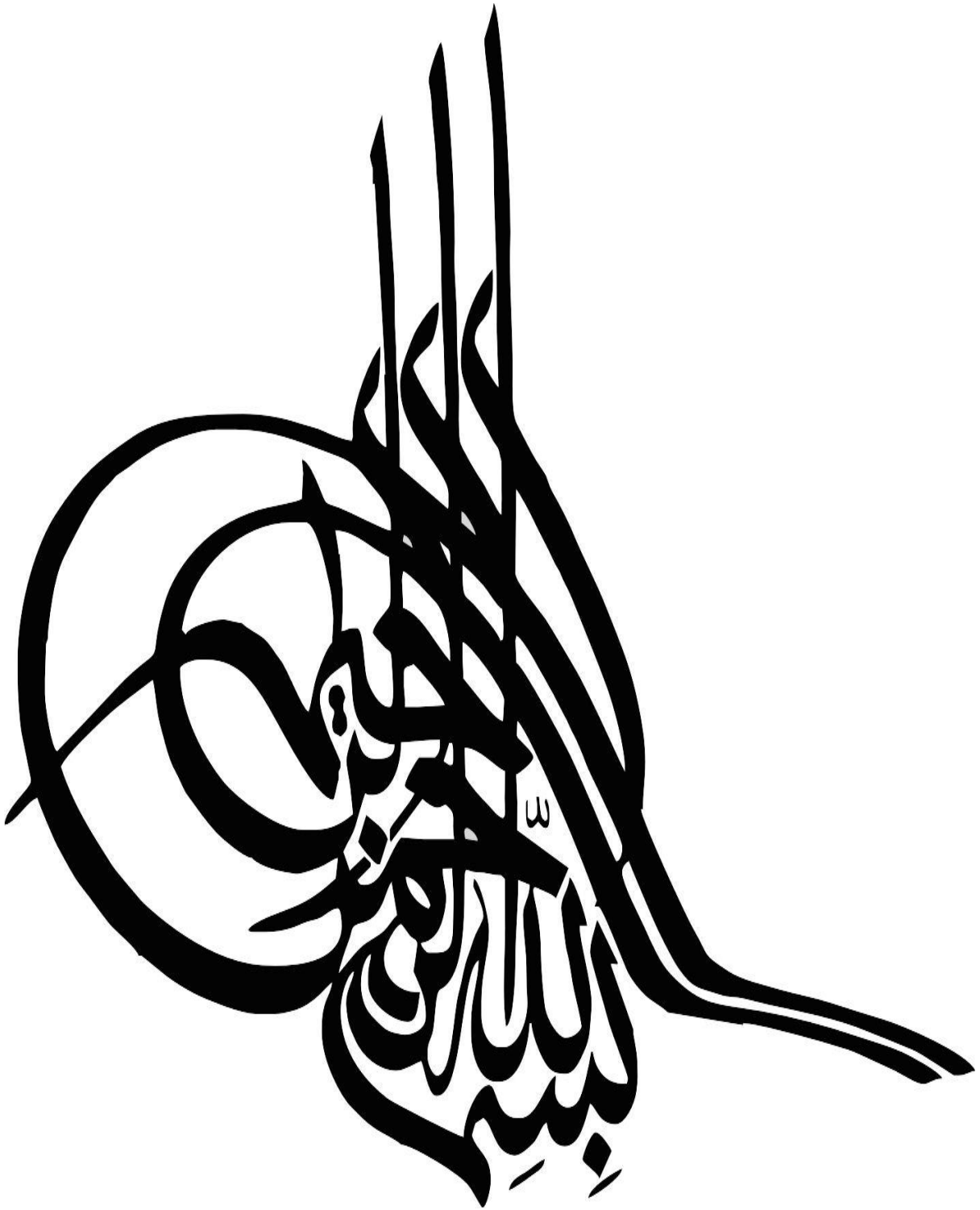
استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

تهیه و تنظیم:

فاطمه فرمانی

پاییز ۹۱

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه قم
حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شیراز

سطح ۲

موضوع:

جایگاه بازی در تعالیم اسلامی

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

تهیه و تنظیم:

فاطمه فرمانی

پاییز ۹۱

چکیده

بازی، هر کاری است که مایه سرگرمی باشد. در صورتی که بازی هدفمند باشد می‌تواند مفید واقع شود اما اگر بدون نظارت و بی هدف باشد آثار نامطلوبی به دنبال دارد.

اسلام به بازی اهمیت فراوانی داده است و آن را یکی از نیازهای اساسی دوران کودکی می‌داند. اهمیت این موضوع به قدری است که در سیره‌ی تربیتی اهل بیت (علیهم السلام) نیز مشاهده می‌شود به بازی کودکان احترام می‌گذاشتند و گاهی خود بزرگواران نیز در بازی کودکان شرکت می‌کردند.

بازی اگر کنترل شده و هدفمند باشد سبب رشد اجتماع، رشد اخلاقی، رشد دینی و... می‌شود. همچنین می‌توان احکام و معارف اسلامی و بسیاری از مسائل اخلاقی و قوانینی اجتماعی را در غالب بازی به کودک آموزش داد.

البته در این امر مهم والدین نقش به سزایی دارند. از جمله وظایف والدین در این باره فراهم آوردن زمینه مناسب برای بازی، هم‌بازی شدن با کودک و قرار دادن مکان مناسبی برای اسباب بازی‌های وی است. همچنین قضاوت سنجیده به هنگام مشاجره بین کودکان نیز از جمله وظایف والدین در مورد بازی کودکان است.

والدین نباید فراموش کنند که تهیه اسباب بازی در حد تعادل برای کودکان لازم و ضروری است. والدین باید اسباب بازی‌هایی را انتخاب کنند که متناسب با سن کودک باشد، ساده و متنوع باشد و از نظر اقتصادی نیز به صرفه باشد.

کلید واژگان: بازی، اسباب بازی، کودک، اسلام.

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
مقدمه	۱
مفهوم شناسی بازی	۲
اهمیت و ضرورت بازی	۲
کارکردهای بازی مناسب از دیدگاه اسلام	۳
۱. رشد دینی	۳
۲. رشد اخلاقی	۴
۳. رشد اجتماعی	۴
۴. رشد شخصیت	۴
جایگاه و وظایف والدین در مورد بازی	۵
۱. جایگاه والدین در مورد بازی	۵
۲. وظایف والدین در زمینه‌ی بازی	۶
۲.۱. فراهم کردن زمینه‌ی مناسب بازی	۶
۲.۲. هم‌بازی شدن با کودک	۶
۲.۳. در نظر گرفتن مکان مناسب برای بازی	۸
۲.۴. حلّ و فصل مشاجره‌های کودکان	۸

ضرورت و ویژگی‌های اسباب بازی

۳. ضرورت تهیه اسباب بازی برای کودکان

کودک برای بازی کردن نیاز به اسباب بازی دارد. اسباب بازی موجب رشد ذهن و فکر کودک می‌شود. تحقیقات نشان می‌دهد کودکانی که بخاطر فقر خانواده از اسباب‌بازی استفاده نمی‌کنند از نظر ضریب هوشی پایین‌تر از کودکانی هستند که با اسباب‌بازی، بازی می‌کنند. بنابر این تهیه اسباب بازی برای کودکان ضرورت دارد.

۴. ویژگی‌های اسباب‌بازی خوب

اسباب بازی خوب دارای ویژگی‌هایی است که در ذیل به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۴.۱. متناسب بودن با سن کودک

اسباب‌بازی باید از نظر وزن، اندازه، شکل و... با ویژگی‌های فیزیکی سن، کودک سازگار باشد؛ یعنی والدین باید به رشد فیزیکی کودک توجه داشته باشند. همچنین بین اسباب‌بازی و توانایی ذهنی کودک هماهنگی وجود داشته باشد.^{۲۶}

۴.۲. ساده بودن اسباب‌بازی

ویژگی بسیار مهم دیگر، ساده بودن اسباب‌بازی است. هرچه اسباب‌بازی ساده‌تر باشد، تحرک ذهنی و ابتکاری کودک در مورد آن بیش‌تر خواهد بود. برای آن‌که اسباب‌بازی ارزش روانشناختی داشته باشد، باید از قطعات ساده و متنوعی تشکیل شده باشد تا کودک بتواند آن را دست‌کاری کند. اسباب‌بازی خودکار و مکانیکی، فرصت رشد و خلاقیت را از کودک می‌گیرد.

۴.۳. اقتصادی بودن اسباب‌بازی

یکی دیگر از ویژگی‌های اسباب‌بازی، اقتصادی بودن آن است. اسباب‌بازی‌های گران‌قیمت موجب حساسیت والدین نسبت به آن می‌شود و کودک را از بازی با آن محروم می‌کنند. اگر اسباب‌بازی ارزان قیمت باشد خراب کردن آن توسط کودک زیان اقتصادی چندانی به خانواده نمی‌زند و کودک می‌تواند آزادانه با آن بازی کند.

نتیجه‌گیری

پس از بررسی مفهوم بازی دانسته شد هر کاری که مایه‌ی سرگرمی باشد بازی نامیده می‌شود. بازی اگر هدفمند و همراه با برنامه‌ریزی باشد می‌تواند در رشد دینی، اخلاقی، اجتماعی، فکری و... کودک مؤثر باشد. اما اگر بازی کنترل نشود و بدون برنامه‌ریزی باشد آثار مخرب فراوانی به همراه خواهد داشت.

بازی، نیاز طبیعی کودک است. در قرآن نیز به این موضوع اشاره شده است. در سیره‌ی تربیتی اهل بیت (علیهم السلام) نیز ملاحظه می‌شود که به این نیاز کودک احترام گذاشته‌اند و والدین را سفارش به آزاد گذاشتن کودکان برای بازی کرده‌اند. بازی یکی از نشانه‌های سلامت کودکان است. بنابراین نباید آن‌ها را از بازی کردن منع کرد.

بازی، مهم‌ترین و مؤثرترین راه آموزش به کودکان است. از این‌رو، می‌توان با برنامه‌ریزی هدفمند از بازی برای آموزش بسیاری از مفاهیم دینی، اخلاقی، رفتاری، اجتماعی و... یاری جست. اهل بیت (علیهم السلام) نیز از طریق بازی بسیاری از مسائل اعتقادی را به کودکان آموزش می‌دادند.

والدین وظایف مهمی درباره‌ی بازی کودکان به عهده دارند. از جمله اینکه زمینه‌ی مناسب برای بازی کودک فراهم کنند، با کودکان هم‌بازی شوند، جایگاه مناسبی برای اسباب‌بازی کودکان فراهم کنند، مشاجراتی که در حین بازی بین کودکان به وجود می‌آید را حل و فصل کنند و... در سیره‌ی اهل بیت (علیهم السلام) نیز ملاحظه می‌شود که به هم‌بازی شدن با کودکان بسیار سفارش شده است و گاهی خود ایشان نیز با کودکان هم‌بازی می‌شدند.

اسباب‌بازی در رشد فکر و ذهن کودک مؤثر است. بنابراین تهیه اسباب‌بازی در حد تعادل برای کودکان ضروری است.

اسباب‌بازی خوب دارای ویژگی‌هایی است. از جمله: متناسب بودن با سن کودک، ساده بودن، و اقتصادی بودن آن.

پی نوشت

۱. مصطفی حسینی دشتی، معارف و معاریف، تهران، مؤسسه فرهنگی آرایه، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۲۸.
۲. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، قم، شریعت، ۱۴۲۳ ه.ق، ص ۷۴۱.
۳. داوود حسینی، روابط سالم در خانواده، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷، ص ۹۱.
۴. سوره یوسف، آیه ۱۲.
۵. داوود حسینی، همان، ص ۹۲.
۶. همان جا.
۷. مهدی نیک‌خو، گلبرگ زندگی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷، ص ۱۷۵.
۸. اسماعیل بیابانگرد، راهنمای والدین و معلمان در تربیت و آموزش کودکان، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۱، ص ۱۵۱.
۹. داوود حسینی، همان، ص ۹۳.
۱۰. اسماعیل بیابانگرد، همان، ص ۱۵۰.
۱۱. ابراهیم امینی، تربیت، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷، ص ۱۲۰.
۱۲. محمد حسین پور علویه، نقش مادران در تربیت فرزندان، قم، جوانان موفق، ۱۳۸۸، ص ۶۰.
۱۳. محمود ارگانی بهبهانی حائری، تربیت فرزند در اسلام، قم، پیام مهدی، ۱۳۷۹، ص ۷۳.
۱۴. محمد صادق شجاعی، بازی کودک در اسلام، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷، ص ۳۰.
۱۵. مهدی نیک‌خو، همان، ص ۱۷۵.
۱۶. داود حسینی، همان، ص ۹۳.
۱۷. محمد شفیعی مازندرانی، وظایف تربیتی خانواده از دیدگاه تربیت و روانشناسی اسلامی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۹، ص ۹۱.
۱۸. محمد حسین پور علویه، همان، ص ۶۱.
۱۹. محمد جواد مروجی طبسی، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸، ص ۷۴.
۲۰. محمد صادق شجاعی، همان، ص ۴۱.
۲۱. محمد جواد مروجی، همان، ص ۷۴.
۲۲. مصطفی وجدانی، حدیث تربیت کودک، تهران، پیام آزادی، ۱۳۷۸، ص ۱۲۲.
۲۳. همان جا.
۲۴. محمد صادق شجاعی، همان، ص ۴۰.
۲۵. همان، ص ۶۲.

۲۶. همان، ص ۷۱.

۲۷. همان، ص ۷۲.

فهرست منابع

* قرآن کریم.

۱. ارگانی بهبهانی حائری، محمود، تربیت فرزند در اسلام، قم، پیام مهدی، ۱۳۷۹.
۲. اصفهانی، راغب، مفردات الفاظ قرآن، قم، شریعت، ۱۴۲۳.ق.
۳. امینی، ابراهیم، تربیت، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷.
۴. بیابان‌گرد، اسماعیل، راهنمای والدین و معلمان در تربیت و آموزش کودکان، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۱.
۵. پور علویه، محمد حسین، نقش مادران در تربیت فرزندان، قم، جوانان موفق، ۱۳۸۸.
۶. حسینی، داوود، روابط سالم در خانواده، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷.
۷. حسینی دشتی، مصطفی، معارف و معاریف، تهران، مؤسسه فرهنگی آرایه، ۱۳۸۵.
۸. شجاعی، محمد صادق، بازی کودک در اسلام، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷.
۹. شفیعی مازندرانی، محمد، وظایف تربیتی خانواده از دیدگاه تربیت و روانشناسی اسلامی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۹.
۱۰. مروجی طبسی، محمد جواد، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۸.
۱۱. نیک‌خو، مهدی، گلبرگ زندگی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷.
۱۲. وجدانی، مصطفی، حدیث تربیت کودک، تهران، پیام آزادی، ۱۳۷۸.